

VERTEC.

Izhaja
1. dne v
meseecu
in stoji
za celo
leto 2 gl.
40 kr.,
za pol
leta 1 gl.
20 kr.
Po
pošti:
za celo
leto 2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.

Naroč-
nina naj
se na-
prej pla-
čuje in
pošilja
ured-
ništvu v
šent-
peter-
skem
pred-
mestji
hš. št. 15
v Lju-
bljani.
(Lai-
bach.)

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 3.

V Ljubljani 1. marca 1873.

Leto III.

Večer na morji.

Glej, v višavi luna seva,
Nočni mir obdaja me,
Ni glasú, nikjer odmeva —
Vse krog mene tiho je.

Mirno ladjica se giblje,
V vódi veslo čofotá —
Sim in tja me valček ziblje
Množtvo zvezd na neb' miglja.

Ves zamišljen zrêm v globino,
Čudno bije mi sercé;
V duhu gledam domovino,
Starše, brate, znance vse.

Al' so zdravi ljubeznjivi?
Bog vé ali še živé?
Morda solnea žark ognjivi
Že obséva njih grobé.

Čez goré in čez doline
Dom preljubi moj leži,
Tja do mile domovine
Vedno si sercé želi.

Kedar iz oblakov milo
Lune svit se priblišči,
Vselej novo tolažilo
V serci mojem oživí.

Ivan Gabršek.

Deset krajcarjev cesarja Jožefa.

(Povest iz národnega življenja češkega.)

I.

Bilo je v prejšnjem stoletji okoli šestdesetega leta. Travnike in gozde pokrivalo je že spomladno zelenje.

Po cesti od Kraljevega gradca proti Pragi potovala sta dva mladeniča. Imela sta na herbtu popotne torbice, v roki palice in na glavi kapice s se-
lenimi, širokimi okrajki.

Bila sta obá dovolj urna; nù na obrazu se jima je videlo, da ju ni ena mati odgojila.

Večji je bil bledega obraza, velikih in temnih oči. Na glavi je imel žametasto kapico, ki je bila sè srebrnimi žnorami obšita, pa kratko zeleno suk-njico, svilni, rudeči ovratnik in prav lepe, po novejši šegi izdelane čevlje. Na perstu se je lesketal zlat perstan z dragim kamnom, a popotna torbica bila je tudi prav lepo s kožo od serne obšita. Tudi druga obleka je bila čista. Videlo se je, da je z vsem dovolj oskerbljen. Ponosno je gledal v svet, kakor bi hotel reči: „Denar je največje blago na tem svetu!“

Njegov tovariš je bil mlad in krepek mladenič, kakih 20 let star, rudečega obraza in modrih oči, iz katerih se je še sveti ogenj čiste in nepokvarjene duše odseval. Njegova obleka je bila prosta, a vendar popolnoma pristojna za potovanje po meglenej pomladi. Na glavi je imel kapico, katera mu pa njegovi lepих kodrastih las ni mogla pokriti. V torbici, obšitej sè zeleno kožo, katero mu je njegov stari oče zapustil, spravljeno je bilo vse njegovo majhno premoženje: nekoliko obleke in perila, rokodelskega orodja, kladivec, klešče in par žebeljev. V posebnem kožnatem predalčku shranjena je bila že precej stara in obrabljena molitevna knjižica.

Obá popotnika bila sta od pruske meje domá. Starejši je bilo suknar, a mlajši vertnik. Janez in Miha bilo jima je imé, — toda vsak je bil od drugih starišev.

Janez je bil sin bogatega suknarja v B., ki je takrat sè suknom prav dobro po Ogerskem in Turškem teržil, ter si je na ta način svoje škrinje z lepimi novci napolnil. Miha je pa bil sin neke revne vertnikove vdove iz vasi blizo B. domá.

Vsled tega sta pa tudi bili njiju popotni torbici različno napolnjeni, pa tudi upanje v prihodnost ni bilo pri obeh enako.

Janez je nosil v svojem žepu celó eno menjíco, pa tudi priporočilni list nekemu bogatemu trgovcu v Prago. Njegov oče mu sicer ni dal blagoslova, ko je odhajal, a vendar je pripravil veliko pojedino, h katerej je vsa rodbina bila povabljena. Berž ko bo domóv prišel in svoja leta na tujem preživel, prevzel bode imovino in posel svojega očeta, kateri mu ni družega pri odhodu rekel nego to: „Delaj in ravnaj pravično! S temi besedami je starček samo to željo izreči hotel, da bi mu sin bil marljiv delavec, kateri bi tudi s tujimi deželami znal dobro trgovati.

Ni bilo tedaj nič čudnega, da je Janez svojo torbico ponosno na herbtu nosil.

Miha je pa imel lahko in revno torbico, ali v njegovih persih je bil materin blagoslov. Mati mu je splela za pot nogavice, sešila mu, se vé da, iz prostega platna dve čedni srajci, in mu tudi za slovo stisnila pet šmarnih petic v rokó. Vsaj je pa tudi revna bila takó, da večkrat ni imela kaj jesti. Vsa se je tresla, ko je ljubega Mihata prekrižala. Miha jej je pa sè solznimi očmi obljubil, da bo vedno živel le po njenih naukih.

Tako sta mladeniča potovala in bila sta že blizu mesta Nahoda na Češkem. Bilo je ravno poludne in solnce je tako pripekalo, da sta morala v stran oberniti, ter si sence iskati. Med gostim lesovjem najdeta ozek pot, ki je v bližnji bukov gozd peljal.

V daljavi slišalo se je zvoniti poludne.

„Oh“ reče Janez, „kako je v tej senci prijetno; tukaj se bode dalo dobro odpočiti.“

Ko je torbo iz herbta odvezal, stegne se po zelenej trati, odpre jo, ter izvleče iz nje sklenico napolnjeno z dobro pijačo, pa tudi kos svinjskega plečeta in kos pogache je kmalu pred njim ležal.

Miha, revni vertnik, je pač v svojej torbici imel pet šmarnih petic, katere mu je mati darovala, — ali za kosilo vendar drugega ni imel, nego kos črnega kruha in vodó iz bližnjega potoka.

Pa mu je bilo tudi malo mar za kosilo! Poslušal je le glas zvoná, ki ga je opominjal na njegovo preljubo domovino, njegovo domačo vas in mater. Nekaj mu ni dalo mirú; moral je svoja notranja čutila odkriti Bogú.

Počasi odide k cerkveci, ki je stala na verhu hribečka; med tem je njegov tovariš v travi ležal in prav tečno južinal.

Ravno se je pobožno zamislil, — kar sliši glasne možke glasove. Čez nekaj trenotkov prideta dva možá, ter skerbno gledata okoli, kakor bi kje iskala kake kerčme. Po vnanjem obličji, rekel bi, da je eden gospodar, a drugi njegov hlapec; obá sta imela zelene popotne suknje, od nog do vratú zapete. Draga obleka bila je gotovo znamenje, da sta bogatina. Prijazno pogledata Mihata, ki je ravno skočil od cerkvenega praga, ter jima šel nasproti.

„Oh!“ reče eden proti Mihatu, „vsaj je pač tukaj duša, ki nam more pomagati. Od kod si, in kaj delaš tukaj?“

„Hvaljen Bog,“ odgovori Miha, ter se spoštljivo prikloni, „jaz sem vertnarski mladenič iz B., grem v Prago, da si poiščem dela in ravno sem tukaj za svojo dobro mater malo molil.“

„Hm, to se mi dopade,“ reče tujec. „Torej delavec in vendar ima občutke, . . . kako ti je pač imé?“

„Miha Tavbar,“ odgovori ta, pričakovaje daljnega vprašanja.

„Torej Miha,“ nadaljuje tujec, „veš kaj? Dozdaj si molil, zdaj boš pa delal. Le poslušaj! Pod cesto doli leží moj voz s potertim kolesom; najpred bi ga moral iz peska izvleči, potem nam pa kakega kovača dobiti, ki bi ga popravil.“

„È kaj še!“ odgovori Miha, ter pokaže na svojo torbo, „vsaj še kovača ne bode treba; jaz imam sam kladivec in žeblje, — bomo že naredili.“

Tujec se nasmeje pripravnemu mladeniču. „Izversten korenjak,“ reče svo-

jemu tovarišu, katerega je Miha naprosil, da mu pomaga voz iz peska potegniti „pač da se mi dopade fanté, okreten je in pobožen.“

Koj spodej pod kapelico ležal je voz v pesku, a poleg njega stala sta gospoda, ki sta bojazljivo gledala, ali bo kaj z vozom ali ne. Zraven njih je stal tudi voznik, ki si je brisal znôj s potnega čela.

„Nû, zdaj ste tukaj trije!“ reče Miha, „imate sicer močne roke, pa vendar ne morete voza iz peska potegniti. Menda si ne bi radi umazali svojih lepih rokavic? Le počakajte malo, bom pa jaz pomagal!“

Pri teh besedah skoči na griček, ter kmalu pride sè svojim tovarišem Janezom, kateri se je zevaje in prav nerad počasi za njim vlekel.

„Derži se, suknar,“ opominja ga Miha, — sram bi nas moralo biti, ako nas pet ne bi moglo tega voza iz peska potegniti. Toda gospoda v zelenih suknah se nista vozá prav nič doteknila, pa tudi ni bilo potreba, ker Janez, Miha in voznik so ga kmalu privlekli na kolesnino.

Gospod v zelenej sukni poterka mlademu vertniku na ramo, ki je v dvajsetih minutah voz tako dobro popravil.

„Hvalati,“ reče mu, „zelò si mi ustregel in pokazal si, da si izversten delavec. Ne bode ti škodovalo. Tukaj nà, vzemi ta denar zase in svojega tovariša; ako se na denar umejeta in znata hraniti, lahko sčasoma to darilce v zlato spremeni.“ Pri teh besedah potisne vsacemu nekoliko okrogličev v roko.

Miha se priklone in reče: „Delo ki sem ga pri vozu imel, pač ni vredno, da kako plačilo zanj vzamem; pri nas je navada, da se delo le pri izurjenih kovačih v kovačnici plačuje.“

Gospod v zelenej sukni se smeje.

„Le obderži, kar sem ti dal,“ reče in hitro v voz skoči, „vsaj si pošteno zaslužil, — pa ne misli da je srebern denar; ako te je volja, znaš me v Pragi obiskati, pa hočem tebi in tvojemu tovarišu preskerbeti dobrega gospodarja in dobro službo.“

„Kako bi vas pa mogel najti v velikem mestu?“ vpraša sramožljivo mladenič.

„Le vprašaj na Hradžinu po grofu Falkensteinu,“ zaverne gospod ter se naglo odpelje naprej.

Zdaj mladeniča zopet svoje torbice na herbet naravnata in pogledata dar, katerega sta prejela.

„Tri sto medvedov!“ zavpije Janez proti svojemu tovarišu in derži na roki denarje, „deset bórih krajcarjev . . . je li to dar? Pa za té krajcarje tukaj sem grofov voz iz peska vlekel, sem si suknjo in čevlje raztergal! — Ej — da sem mu rajše iz svojega žepa še deset krajcarjev priložil in ga vprašal, da li se pač deset krajcarjev more vzeti kot grofovsko darilo?“

Tako je še dolgo časa godernjal. Tudi Miha pogleda zdaj svoj dar. Tudi on je prejel deset krajcarjev, ali vendar ni godernjal. Vsaj ni voza iz koristljubja popravljaj, ampak le iz postrežljivosti. Varčno spravi deset krajcarjev k unim grošem, katere mu je mati na pot dala. Misli si je: kedor ni z malim zadovoljen, tudi večjega vreden ni.

II.

Mladeniča potujeta dalje. Čez tri dni zagledata kraljevsko mesto Prago z mnogimi lepimi cerkvami in poslopji.

Pozno v noči prideta tja, vsa prašna in trudna, ter jo naravnost zavereta v bližno kerčmo v B. Bila je to kerčma za potujoče rokodelce in delavce, — velika, štirioglasta soba z lesenimi klopmi in ravno tako dolgimi mizami. Polna soba je bila dima. Okolo miz sedele so vsakoverstne osebe, raznoverstni rokodelci in delavci.

Bilo je tu notri kakor v kakem mlinu. Ta se je smijal, drugi govoril, tretji upil, — a najmočnejši glas se je slišal nekega kramarja, ki je ure na prodaj ponujal.

Naša tovariša koj sedeta med druge goste. Po rokodelskeji navadi vprašali so ju, od kod sta in kako sta kaj na potu živela.

Odgovor je bil kratek, vsaj sta ravno iz doma šla. Večina nazočih se ni veliko brigala za nju, le kramar je hitro opazil okrog Janezovega vratu svilnat robec. Koj se jima pri bliža. Za nekaj časa je Janez že iz torbice denar vlekkel, da kramarju prav drago plača slabo sreberno uro. Šest goldinarjev je veljala.

Janez plača in prešteje denarje, ki so mu ostali. Jezno verže unih deset krajcarjev, ki je je na cesti dobil za darilo, na mizo, da mu se ne bi pomešali z ostalimi, večjimi denarji.

„Gospod dobro razločuje denar,“ pravi kramar; „prav dobro znate bakreni drobiž ločiti od srebra. Ti le bakreni okrogličji tukaj gotovo niso od matere?“

„Primaruha! res da niso,“ smeje se Janez, „to je dar iz grofovске mošnje, katera je pa morala biti jetična, kajti nič družega ni bilo notri.“

Zdaj začne pripovedovati kramarju dogodbo, o grofu in o podarjenih krajcarjih.

„In to je grof?“ končá še malo vinjen, „naj si le s temi krajcarji svojo grofovsko krono obšije. Bogat človek kakor sem jaz, ni treba, da se za tako beračijo še komu uklanja. Tukaj imate kramar, vzemite teh deset krajcarjev kot nameček za uro, ki sem jo od vas kupil.“

Pri teh besedah verže kramarju denar v roko, ki se je pa veselo smijal, mislé si: „Dober tergovec vsak krajarček porabi lahko noč!“

Hitro pobere svoje ure, vstane in odide.

(Konec prihodnjíč.)

Dober pastir.

V nekej revnej fari na koroških gorah je živel pred več leti duhoven, kakoršnega si je človek za dušni blagor vernikov in slavo božjo le želeti mogel. Živel je po zapovedih božjih, bil je lepih lastnosti, čverstega značaja, neutrudljiv delavec v vinogradu Gospodovem, zadovoljen z malim in polhen ljubezni do svojega bližnjega. Marljivo in veselo je delal v svojem tihem krogu. Vsa občina, ki se je daleč v goro protezala, čestila in spoštovala je svojega pastirja in dobrega duhovnega očeta. Staro in mlado ga je ljubilo kakor očeta, ter mu povsod izkazovalo primerno spoštovanje, bodi si, da je govoril z navdušeno besedo ob nedeljah in praznikih s prižnice in razlagal besedo božjo, bodi si, da je pred oltarjem služil sveto mašo, podučeval v spovednici, ali pa pri postelji tolažil bolnike.

Mnogo let je ta dobri duhovnik prav skerbno opravljal službo Gospodovo. Ni je bilo ostre zime, niti gerdega vremena, niti viharne noči, ki bi ga bila mogla doma prideržati, ako ga je klicala sveta njegova dolžnost naj si bode tudi v najdaljši kraj njegove fare.

Svojo sveto službo zvesto opravlja, dočakal je lepo starost. Ali zdaj mu je začelo teló slabeti in v njem ni bilo več onih močí, katerih je treba vsakemu dobremu duhovnemu pastirju za opravljanje njegovih svetih dolžnosti.

Nekega dné je počival bolni župnik v stolu naslanjaču, premišljuje slabosti človeškega telesa. Ko tako počiva, stopi v sobo poslanec, ki mu donese sporočilo, da eden njegovih faranov nevarno bolan leží, ter želi prejeti sv. rešnje telo.

Z žalostjo se oberne župnik k poslancu, ter mu reče, da v tako slabem stanji ne more iti k bolniku, naj si poišče tedaj duhovna v sosednej fari.

Poslanec odide.

Za šest ur pride zopet drugi poslanec, ter pripoveduje, kako nepotolažljiv je bolnik, ker mu njegov lastni duhovni oče, pri katerem se je tolikokrat verno izpovedal svojih grehov, ne more podati svete popotnice. To rekši pristavi še te le besede: „Usmilite se, gospod župnik, revnega bolnika in pojdite z menoj!“

Stari in onemogli župnik je zdaj že ležal v postelji zbog velikih bolečin, ter je sè solznimi očmi izpovedal poslancu, da tako bolehen in reven ne more tako daleč v tako hudej zimi in po tolikem snegu. Tudi župnikova družina nagovarja poslanca, naj se podá v sosedno faro, ker domači gosp. župnik zarés ne more v takem mrazu in tako daleč k bolniku. Poslanec odide.

Ali na vsa ta sporočila niso mogli umiriti bolnika.

Tretji poslanec pride in pripoveduje, kako žalosten je ubogi bolnik, in da nikakor ne more umreti, predno še enkrat ne vidi svojega tolažnika in svojega dobrega duhovnega očeta.